

سرا

تثبیت قیمت‌ها

گفت و گو با دکتر حسن مرادی - عضو هیات رئیسه کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی

در ۶۰ سال گذشته از مجلس شورای ملی گرفته تا مجلس شورای اسلامی، همواره خیرسازترین تشکل درونی مجلس، کمیسیون و کمیته‌های مرتبط با نفت بوده است و علت آنرا در چند وجهی بودن این «ماده تاریخ ساز» می‌توان جستجو کرد. نفت، سیاسی‌ترین و در عین حال گران‌ترین کالا از نظر ارزش افزوده و در نظام بین‌الملل، استراتژیکی‌ترین کالا محسوب می‌شود. در هر جمع و محفلی هم که قرار باشد از آن سخنی به میان آید خود به خود آن محفل و آن جمع نیز همانند خود نفت ارزشمند می‌شود. از زمان فعالیت فراکسیون اقلیت در مجلس در سال ۱۳۲۹ به رهبری دکتر مصدق که ناف نفت را با سیاست بریدند تا به امروز که محور سخنان کاندیداهای ریاست جمهوری مبارزه با مافیای نفتی است، این کالا همچنان در عرصه سیاست داخلی هم حرف اول را می‌زند و هر سیاستمداری که بخواهد در عرصه سیاست به منصفه ظهور برسد، باید هر طور شده تلنگری هم به این «ماده تاریخ ساز» بزند.

شدیم که اتومبیل‌های شخصی و ناوگان حمل و نقل فرسوده مزید بر علت است. بنابراین در شرایط فعلی دولت راهی جز هدفمند کردن یارانه‌ها ندارد ولی باید عاقلانه‌ترین راه را انتخاب کند.

● نظر شما راجع به طرح تغییر الگوی مصرف بنزین و بحث کارت هوشمند چیست؟

در سال‌های آخر دولت هشتم و هم در ماه‌های آغازین دولت نهم، تصمیم به تغییر الگوی مصرف گرفته شد که گروهی از دولتیان و مجلسیان سعی کردند که موضوع به تعویق بیافتد غافل از اینکه تعویق در اجرای این طرح‌ها به ضرر دولت نهم است. اجماع نظر بر توزیع بنزین از طریق کارت هوشمند بوده که به دلیل ضعف پیمانکار موفقیت آمیز نبوده و من معتقدم این کار می‌توانست با کالابریک هم انجام شود. بنابراین به علت تعویق در اجرای کارت هوشمند سوخت، دولت مجبور شد که لایحه دو فوریتی را برای واردات بنزین به مجلس ارائه کند که با دو فوریت مخالفت شد و در نهایت یک طرح یک فوریتی ارائه شد و در مجلس هم تصویب گردید اما به این معنی نیست که بنزین مانند قبل مصرف شود.

در تبصره ۱۳ قانون بودجه، دولت مکلف است که بیش از ۲۰ راهکار مختلف را برای مصرف بیش از حد بنزین بررسی و اجرا کند که اجرای کارت هوشمند، دوگانه سوز کردن خودروهای موجود، ایجاد خطوط جدید تولید اتومبیل‌های گاز سوز و تقویت حمل و نقل ریلی از آن دسته بودند که به نظر بسیاری از نمایندگان مجلس دولت در اجرای این

اسکالند که بودیم، هزینه گاز و برق در ماه بیش از اجاره و سایر هزینه‌ها می‌ماند بود در حالی که در ایران این طور نیست.

از مجموع تولید فرآورده‌های نفتی، حدود ۱/۸ میلیون بشکه را در داخل مصرف می‌کنیم در حالی که هندوستان با آ میزان جمعیت تنها حدود ۲ میلیون بشکه مصرف می‌کند و در چین هم با جمعیتی بیش از یک میلیارد نفر الگویی شبیه الگوی مصرف هندوستان حاکم است. در کشور ما سالانه حدود ۵۰ میلیارد دلار یارانه مصرف انرژی پرداخت می‌شود که ۱۵ میلیارد آن فقط برای برق است که علاوه بر مصرف زیاد، مشکلات شبکه‌های انتقال، مشکلات تقسیم و شبکه‌های فرسوده توزیع موجب به وجود آمدن چنین هزینه‌هایی می‌شود.

در بخش بنزین هم حدود ۶/۵ میلیارد دلار سالانه واردات داریم و چند صد هزار بشکه‌ای هم که تبدیل به بنزین می‌شود را اگر با قیمت روز محاسبه کنیم، مبلغ بسیار بالایی دارد.

مصرف نفت گاز (گازوئیل) هم بیش از ۸۰ میلیون لیتر است که ارزان‌ترین گازوئیل دنیا را ما عرضه داریم. من ایران را از نظر فرآورده‌های نفتی به ظرفی تشبیه می‌کنم که از هر قسمت آن شلنگی آویزان شده و با اختلاف ۲۵، ۲۶ برابر قیمت، نسبت ۸۰ تومان به ۸۰۰ تومان به کشورهای همسایه سرازیر شده است.

گذشته از قاچاق سوخت، سوخت‌گیری همه وسایل نقلیه مانند هواپیما کشتی و ... از مقصد ایران انجام می‌شود و این دیگر قاچاق نیست، ارزان بودن سوخت علت این کار است. الان علاوه بر قاچاق بنزین به همین میزان هم گازوئیل قاچاق می‌شود و برای اولین بار مجبور به واردات سنگین گازوئیل

خبر می‌دهد. سرنوشتی که باید ۳۰ سال پیش رقم می‌خورد. دکتر حسن مرادی دارای مدرک دکترای حقوق و عضو هیات علمی دانشگاه لندن و دانشگاه تهران در شاخه تخصصی حقوق تجارت بین‌الملل است. وی رایزن فرهنگی ایران در انگلیس، مشاور وزیر نفت، مدیر کل امور حقوقی و پشتیبانی این وزارتخانه را در کارنامه فعالیت‌های خود دارد.

● دلیل نا بسامان بودن مصرف انرژی به خصوص فرآورده‌های نفتی در کشور چیست، مصرف انرژی تابع هیچ مدیریت و برنامه‌ای نیست، تحلیل شما از این موضوع و علل آن چیست؟

اقتصاد جهانی ۳ رکن اساسی دارد: ۱- مدیریت رسانه‌ها ۲- مدیریت بر منابع مالی ۳- مدیریت بر منابع انرژی دنیا و مدیریت انرژی از جمله این ارکان است.

کشور ما با وجود آنکه جزو اولین کشورهای بود که نفت در آن استخراج شده اما به دلیل نداشتن امکان مدیریت بر این منابع، بازار انرژی در دست بیگانگان بوده و در حقیقت بخش مدیریت منابع انرژی همواره خارج از حیطه اختیارات ما بود و این باعث شده که ما ارزش و اهمیت انرژی را چندان درک نکنیم، چون تفکر مردم ما درباره انرژی بر این اصل شکل گرفته که چون انرژی را از زمین به صورت رایگان تهیه می‌کنیم باید رایگان و به هر میزان که دلمان می‌خواهد مصرف کنیم. علت دیگر مصرف بی رویه و کنترل نشده انرژی و پایین بودن قیمت آن است به طوری که در سید هزینه‌های خانوار ایرانی، هزینه انرژی سهم ناچیزی دارد. در

ماده‌ای که برای کشور ما تاریخ می‌سازد و برای کشورهای دیگر تکنولوژی، پیشرفت و توسعه به ارمغان می‌آورد. ما نفت را در خدمت سیاست به کار می‌بندیم و آنها قطب نمای سیاست‌شان را در جهت به دست آوردن آن تنظیم می‌کنند، تفاوت آنها و ما چندان نیست، فقط به قدر «تعقل» است!!

با وجود داشتن منابع عظیم، تناقض عجیبی را در عرصه نفت شاهدیم و آن بزرگترین واردکننده بنزین بودن است. آمارها نشان می‌دهند در میان ۱۲ کشور خاور میانه، ۳۱ درصد از انرژی خام تولیدی منطقه در ایران مصرف می‌شود و سالانه معادل ۱۵/۰۷ درصد از تولید ناخالص داخلی (معادل بیش از ۳۰ میلیارد دلار) را به یارانه انرژی اختصاص می‌دهیم و در منطقه خاور میانه و شمال آفریقا از این نظر رتبه اول را داریم.

به طور حتم می‌توان گفت در ایران تمام فرآورده‌های نفتی اعم از بنزین، گاز و نفت سفید ارزان‌تر از تمام نقاط دنیا عرضه می‌شود و این موضوع خود تبعات نامطلوب بسیاری در پی دارد. امروز هم بار دیگر بحث نفت و انرژی، مصرف و الگوی مصرف و امثال این موارد بین دولت و عرصه سیاست‌گذاری کشور رد و بدل می‌شود. مباحثی مانند سهمیه بندی بنزین، عرضه بنزین وارداتی به قیمت یارانه‌ای، کارت هوشمند سوخت، پرداخت مستقیم یارانه بنزین به خانوارها و ... هر کدام می‌توانند سرنوشت پر مصرف‌ترین فرآورده نفتی یعنی بنزین را رقم بزنند.

این روزها تراکم تردد مدیران ارشد و میانی نفت در کمیسیون انرژی مجلس از رقم خردن هر چه سرعتر سرنوشت بنزین و دیگر فرآورده‌های نفتی

تدابیر قصور کرده است، هرچند که اجرای همه این تدابیر می توانست صرفه جویی کمتر از ۱۰ درصد را نصیب دولت کند اما با قطع قاچاق سوخت، این رقم به ۲۰ درصد می رسد که می تواند کمک بزرگی باشد. مضاف بر اینکه ما معتقدیم اگر پول رایانه بنزین را به طور مستقیم به شهروندان بدهیم و بنزین که داخل باک ریخته می شود به قیمت فوب خلیج فارس باشد، قطعاً مصرف ۳۰ درصد کاهش خواهد یافت و رانندگان به جای ۸۰ تومان بنزین ۵۰۰ تومانی به باک ماشین خواهند ریخت، لذا بسیاری از سفرهای غیر ضروری داخل شهری کاهش خواهد یافت. کاهش آلودگی محیط زیست و تسهیل در حمل و نقل هم از جمله مزایای این طرح است.

● حالا که بحث حمل و نقل پیش آمد، بفرمائید اصلاح سیستم حمل و نقل در صرفه جویی مصرف سوخت چه نقشی می تواند داشته باشد؟

ناوگان تاکسیرانی کشور دارای مدیریت بسیار ضعیفی است و هیچ گونه تسلط و کنترلی بر کار تاکسی ها وجود ندارد. پس از ۲ سال تثبیت قیمت بنزین، کرایه ها تا ۱۵۰ درصد افزایش داشته که نشان دهنده سستی دستگاه نظارتی است. الان دولت به این تاکسی ها تقریباً گاز مجانی می دهد اما آنها در تعیین کرایه خود مختار هستند، ۱۰ هزار تاکسی خالی هم در شهر تهران به دنبال مسافران پولدار و درستی می گردند و انرژی مصرف می کند در حالیکه با ایجاد سیستم تاکسی بی سیم و تلفنی هزاران لیتر سوخت صرفه جویی می شود. هر بار که از عدم کارایی این سیستم صحبت می شود مدیر عامل تاکسیرانی ۱۰ هزار تاکسی به ترافیک تهران تزریق می کند. در مدیریت حمل و نقل جاده ای هم وضعیت به مراتب بدتر از این است. سالانه ۱۲ هزار تانکر از اراک به نیروگاه اهواز سوخت حمل و نقل می کند تصور کنید که ۱۲ هزار تانکر چه میزان سوخت مصرف می کنند،

چه میزان آلودگی ایجاد می کنند و چه میزان بر تصادفات می افزایند. در شهر تهران هر روز شاهد خروج هزاران کامیون فرسوده خاور، کمپرسی و ... با بار نخاله ساختمانی ۲ تا ۳ متر مربعی هستیم که اگر میزان یارانه گازوییل مصرفی شان را در میان این رانندگان تقسیم کنیم بسیار با صرفه تر است.

● آثار و شواهد نشان می دهند که نمایندگان مجلس در تصمیم گیری درباره بنزین و سایر مواد لازم و مهم اقتصادی دچار یک نوع مصلحت اندیشی هستند. این مصلحت تا کی ادامه خواهد داشت؟

در ابتدای طرح این مسائل در مجلس هفتم تنها ۲۰ درصد نمایندگان با

هدفمند شدن یارانه سوخت موافق بودند ولی خوشبختانه الان ۸۰ درصد از نمایندگان به دنبال این موضوع هستند و یک تغییر نگرش کلی در این زمینه ایجاد شده است.

زمانی هم که طرح یک فوریتی واردات بنزین مطرح شد نمایندگان با شناختی که از سیستم کنترل و نظارت در کشور دارند به صراحت اعلام کردند که طرح تثبیت قیمت در مورد بنزین امری بیهوده است و سودجویان این آرمان مجلس هفتم (تثبیت قیمت ها) را به سراب تبدیل کردند، سرابی که بازنده آن دولت، مجلس و مردم بودند و برنده آن رانت های مختلفی که در کشور ما وجود دارد.

زمان زیادی به پایان عمر مجلس هفتم باقی نمانده است، آیا نمی خواهد یک کار جدی و اساسی در این زمینه انجام دهد؟

در جلسه ای که در یکی از کمیسیون های تخصصی مجلس با حضور صاحب نظران داشتیم، اینجانب به اتفاق رییس کمیسیون انرژی از طرح هدفمند کردند یارانه ها دفاع کردیم، بسیاری دیگر هم به ما پیوستند و عده کمی از نمایندگان نگران افزایش تورو در

پی اجرای این طرح بودند، هرچند مرکز پژوهش های مجلس این تورم را به نقل از کارشناسان ۲۰ تا ۳۰ درصد اعلام کرده بود اما مهندس نعمت زاده-معاون وزیر نفت- که در جلسه بودند، گفتند: این تورم مربوط به کل آزاد سازی انرژی است و شخصاً با آقای فتینی صحبت کرده اند و فتینی میزان تورم را بین ۱/۵ تا ۲ در صد اعلام کرده است هر چند امکان دارد ما شاهد تورم ناخواسته ای باشیم که حاصل سوء مدیریت باشد، که آن بحث دیگری است.

بنابر این نمونه بارز این تورم تصنیعی را در قیمت آهن، سیمان، فرآورده های گوشتی و ... شاهد بودیم. اگر کنترل نظارت دولت ضعیف باشد، ارتباطی با ماهیت

موضوع ندارد. بعضی ها همه تقصیر ها را به گردن دولت می اندازند که چرا تبصره ۱۳ را اجرا نکرد ولی در صورت اجرای تدابیر تبصره ۱۳ تنها بین ۶ تا ۱۰ درصد کاهش در مصرف ایجاد می شد. تنها دو نرخی کردن بنزین و یا فروش آن به قیمت فوب خلیج فارس و پرداخت کل مابه التفاوت آن به اقشار جامعه می تواند راه گشا باشد. در طرحی که اینجانب، آقایان دکتر فرهنگی

دکتر آفریده و تاج الدینی ارائه کرده ایم پرداخت ماهیانه ۱۰ هزار تومان یارانه مستقیم بنزین به هر فرد ایرانی.

● این پرداختها از کجا تامین خواهد شد؟ منبع آن اختلاف قیمت فروش بنزین توسط دولت است. یک خانوار ۷ نفره در سیستان و بلوچستان ماهیانه ۷۰ هزار تومان پرداخت خواهد کرد که ۲ برابر مستمری کمیته امداد و یا بهزیستی است.

● این طرح الان در چه مرحله ای است و مجلس درباره این طرح چه نظری دارد؟ الان مرکز پژوهشهای مجلس، دیدگاه های خود را تا حدی اصلاح کرده و در نظر کارشناسی جدیدی که ارائه کرده، ۷ راهکار جدید را مطرح نموده که بعضی از آنها قابل اجراست. شما کشور عراق را ببینید، که یک شبه قیمت

بنزین را اصلاح کرد، نه تنها اتفاقی نیفتاد بلکه سیر قاچاق سوخت هم وارونه شد. اگر دولت و مجلس حداکثر تا ابتدا فصل زمستان اقدام موثری برای ساماندهی قیمت انجام ندهند سال آینده ملاحظات سیاسی آنها را از این کار باز خواهد داشت.

● به نظر میرسد یک قدرت و اراده ای از اجرا و تحقیق این برنامه ها جلوگیری می کند، این اراده از کجا نشأت می گیرد؟

قوی ترین اجرای مانع اجرای این طرحها، جهل نسبت به اهمیت موضوع است و این جهل و دلسوزی توأم با آن، باعث شده که این اصلاح ساختاری با مشکل مواجه شود اما به آینده بسیار امیدواریم و مجلس برای برداشتن این گام تاریخی مهیا است.

● در کمیسیون انرژی بحث استیضاح یا تغییر نفت هم مطرح است؟

خیر، این موضوع مطرح نیست. ● علت انصراف ژاپنی ها از سرمایه گذاری و مشارکت در میدان آزادگان چه بود؟ ژاپنی ها از طرفی علاقه داشتند در این حوزه وارد شوند و از سویی عامل سیاسی باعث صرف نظر کردندشان شد و همچنین صغف پیمانکار ژاپنی در این مساله دخیل بوده است.

● این روزها اظهار نظرهای مختلفی درباره صادرات گاز ایران مطرح می شود، عده ای موافق صادرات هستند و عده ای با این استدلال که باید گاز را به مخازن نفتی تزریق کرد تا استخراج بیشتری داشته باشیم با صادرات گاز مخالفتند. نظر شما بعنوان عضو کمیسیون انرژی در این رابطه چیست؟

ما معتقدیم که بین ۱۱ تا ۱۸ درصد از ذخایر گازی دنیا را داریم و دومین قدرت دارنده ذخایر گازی جهان هستیم و نمی توانیم چشم به روی بازار معاملات گاز دنیا بیندیم. غفلت از این بازار ناخوشدونی است. اگرچه با یک تقاضای گسترده داخلی روبرو هستیم، اما روند شتابدار داخلی نباید ما را به غفلت وادارد.

● قیمت نفت این روزها با کاهش چشمگیری مواجه شد، در این میان بحث مذاکرات انرژی هسته ای چه میزان دخیل است؟

کاهش قیمت نفت تا حدودی شاید ادامه پیدا کند. اما هر چه به فصل سرما و اوج مصرف که نزدیک می شویم، طبیعی است که قیمت بالا خواهد رفت. این کاهش فصلی هم بی تاثیر از پرونده هسته ای ایران نیست.